

PŮSOBNÍ HIERARCHIÍ V LIDSKÝCH BYTOSTECH A JEHO PROMĚNY V PRŮBĚHU KULTURNÍCH EPOCH

Rudolf Steiner

Práce vyšších bytostí a Já v člověku v minulých epochách

[...] Proto pro vás bude pochopitelné, že jsme tuto staroindickou kulturu uvedli do vztahu k jiné činnosti, než je ta, kterou dnes vykonává lidské Já; že dnešní činnost Já musela být pro tehdejší indickou duši nahrazena tím, že se do lidské bytosti nořily vyšší bytosti a lidskou duši inspirovaly.

Zeptáme-li se, co bylo tenkrát do lidské duše zvenčí vnášeno, co se do ní z bytostí vyšších hierarchií nořilo, pak můžeme říci: Jde o totéž, čeho člověk jednou dosáhne jako své vlastní činnosti, vlastní aktivity, až se pozvedne k tomu, co nazýváme *atma* neboli duchovní člověk. Jinými slovy, lidská individualita se v budoucnu pozvedne a vpraví se do článku *atma*. Toto vpravení se bude vlastní prací lidské duše, lidského bytostného jádra, něčím, co je bezprostředně spojeno s nejnižší bytostí. A jako pak bude člověk pracovat sám v sobě, pracovaly na indické duši bytosti vyšších hierarchií.

Kdybychom chtěli popsat, co se odehrávalo v éterných tělech indických duší, mohli bychom říci: V éterném těle tu dosud pracovalo zatemnělé, v přítomí dřímoty spočívající vědomí Já, pracovalo tu *atma*. Můžeme docela dobře říci, že dávná indická duše byla jevištěm, na němž se odehrávala v podstatě nadlidská práce: práce vyšších bytostí v éterném těle dávných Indů. A to, co tu bylo do éterného těla vetkáváno, byla práce, jak jí člověk později bude dosahovat naznačeným způsobem, až bude v éterném těle pracovat *atma*.

V perské kultuře tomu potom bylo tak, že *buddhi* neboli životní duch pracoval v astrálním, počítkovém těle. A v chaldejsko-babylonsko-egyptské kultuře pracovalo *manas* neboli duchovní svébytné v duši pociťující. Ani v egyptsko-babylonsko-chaldejské kultuře tak stále ještě není plně rozvinuta aktivní práce Já v duši samotné. Člověk je, třebaže v menší míře než předtím, dosud pasivním jevištěm pro práci článku *manas* na duši pociťující. Teprve v řecko-latinské době člověk vstupuje do svého vlastního duševního života zcela aktivně. Víme, že to je duše rozumová, v níž se Já poprvé uplatňuje jako samostatný vnitřní lidský článek, a můžeme proto říci: V rámci řecké kultury pracuje vskutku Já v Já, to znamená, že pracuje člověk jako takový v člověku. V průběhu těchto přednášek ještě uvidíme, že v rámci řecké epochy vyvstává osobitost tehdejší kultury právě díky tomu, že Já pracuje v Já. Tuto kulturní epochu však už máme nějaký ten pátek za sebou; a zatímco tomu v předřecké době bylo tak, že se vyšší bytosti v jistém ohledu nořily do lidského bytostného jádra a pracovaly v něm, musíme v naší době plnit opačný úkol. To, co jsme si vypracovali svým Já a co do sebe dokážeme svou vlastní aktivitou pojmout z vjemů vnějšího světa, musíme být především schopni získávat zcela lidským způsobem. Potom se však nesmíme zastavit u stanoviska, u něhož se zastavili lidé řecko-latinské doby, že bychom tedy vypracovávali jen to, co je ryze lidské. Nýbrž to, čeho se dopracujeme, musíme vynést nahoru a vetkat to do toho, co má přijít, musíme takřikajíc zamířit vzhůru k tomu, co má přijít později: k *mabas* neboli duchovnímu svébytné.

To však lze očekávat teprve v šestém kulturním období. Teď se nacházíme mezi čtvrtým a šestým. Šesté období je pro lidstvo příslibem, že bude schopno vynášet do vyšších oblastí to, čeho se dopracuje prostřednictvím vnějších vjemů, které Já přijímá skrze své smysly. V naší páté kulturní epoše jsme schopni pouze napřít své síly a všemu, čeho se dopracujeme v podobě vnějších vjemů a čeho dosáhneme jejich zpracováním, dát takový ráz, aby to mohlo směřovat vzhůru.

Panna orleánska a povaha jejich zjevení z duchovního světa

Žijeme v tomto ohledu vpravdě v přechodné epoše, a když si vzpomenete, co bylo včera řečeno o duchovní mocnosti působící v Panně orleánské, uvidíte, že již v Panně orleánské působilo něco z toho, co se pohybuje opačným směrem než působení vyšších mocností v předřecké době. Jestliže řekneme některý příslušník perské kultury pocítoval vliv nadsmyslové mocnosti, která jej používala jako nástroj, pak tato mocnost působila na jeho lidské bytostné jádro; v něm uplatňovala svůj vliv a člověk zřel a prožíval to, co do něj tato duchovní mocnost vkládala a čím ho inspirovala.

Člověk dnešní doby, naváže-li vztah s takovýmito duchovními mocnostmi, může to, co prožívá ve fyzickém světě díky práci svého Já, díky vjemům zpracovaným svým Já, takříkajíc vynášet nahoru, může tomu dát směr vzhůru. Proto je tomu u osobností, jakou byla Panna orleánská, tak, že se projevy, manifestace duchovních mocností, které k ní chtějí promlouvat, sice nacházejí ve sféře, k níž sahá, že se však před tato projevení staví něco, co sice neomezuje jejich reálnost, ovšem dává jim určitou podobu - staví se tam to, co Já prožívá zde ve fyzickém světě. Jinými slovy: Panna orleánská má sice zjevení, ale nedokáže je vidět tak bezprostředně jako dávní lidé a mezi ni v jejím jáství a tyto objektivní mocnosti se staví svět představ, jež Panna orleánská přijala ve fyzickém světě: obraz Panny Marie, archanděla Michaela, tak jak je přijala ze svých křesťanských představ; tyto představy se staví mezi ni a duchovní mocnosti.

Máme tu zároveň příklad toho, že jde-li o spirituální věci, musíme rozlišovat mezi objektivitou zjevení a objektivitou obsahu vědomí. Panna orleánská viděla v jistém obraze Pannu Marii a archanděla Michaela. Tyto obrazy ovšem nesmíme považovat za bezprostřední spirituální realitu; podobě těchto obrazů nesmíme připisovat bezprostřední objektivitu. Kdyby však někdo řekl, že to je jen klam, byl by to nesmysl. Neboť Panně orleánské se dostává zjevení z duchovního světa, která bude člověk v podobě, v jaké je má vidět v poatlantském období, moci vidět teprve v šesté kulturní epoše. I když ale Panna orleánská pravou podobu nevidí, tato pravá podoba na ni sestupuje. Panna orleánská k ní přistupuje s náboženskými představami své doby, kterými ji jakoby zakrývá; ona spirituální moc v ní vyvolává svět jejích představ. Její zjevení tak musíme označit za objektivní.

Třebaže v naší době může někdo dokázat, že do zjevení z duchovního světa vstupují subjektivní prvky, takže obraz, který si dotýčný o spirituálním světě utvoří, nemůžeme považovat za objektivní, třebaže tu je jistý závoj, nemůžeme přesto ona objektivní zjevení vykládat jako tento závoj. Tato zjevení jsou objektivní. To ona vykouzlují z naší vlastní duše příslušný obsah. Musíme rozlišovat mezi objektivitou obsahu a objektivitou skutečností přicházejících z duchovního světa. - Musel jsem to zdůraznit zvláště proto, že na tomto poli dělávají chyby jak ti, kdo spirituální svět uznávají, tak jeho protivníci; jde sice o chyby opačného rázu, nicméně dělávají je jedni i druzí.

Panna orleánská pro nás tedy představuje historickou osobnost, která již působí cele ve smyslu naší epochy, v níž musí všechno, co můžeme na základě svých vnějších vjemů takříkajíc vyprodukovat, směřovat vzhůru k duchovnímu světu. Co to však znamená, aplikujeme-li to na naši kulturu? Znamená to: Svůj pohled možná obracíme zprvu naivně ke svému okolí. Zůstaneme-li však při tom, že budeme pozornost věnovat jen vnějším vjemům, pak nekonáme svou povinnost. Tu konáme pouze tehdy, jsme-li si vědomi, že vnější vjemy musíme vztahovat k duchovním mocnostem, jež se za nimi skrývají. Pokud pěstujeme vědu a děláme to stejně jako dnešní učenci, pak nekonáme svou povinnost. Na všechno, co jsme schopni se dozvědět o zákonech přírodních jevů nebo o zákonech duševních jevů, musíme pohlížet tak, že se na ně budeme dívat jako na řeč, která nás má uvést do božsky-duchovního zjevení. Jsme-li si vědomi toho, že máme na všechny fyzikální, chemické, biologické, fyziologické i psychologické zákony pohlížet tak, že je vztáhneme k něčemu duchovnímu, co se nám zjevuje, pak konáme svou povinnost. [...]

GA 126, třetí přednáška, Stuttgart, 29. prosince 1910

Vnímání fyzického a duchovního člověka v řecké a postřecké době

[...] Co si jen lidé, kteří měli pro něco takového cit, museli myslet, když se dívali zpět na velké vůdčí postavy vývoje lidstva v předkřes-ťanské, nebo řekněme raději v předřecké době? Jak se museli dívat na všechny ty, které jsme mohli charakterizovat jako nástroje pro bytosti vyšších hierarchií? Museli si říci, dokonce ještě i Řekové: Dostalo se nám toho prostřednictvím lidí, do nichž vplývaly nadlidské, božské síly. - A toto, jak vidíme, žije ve vědomí všech dávných dob: Vůdčí osobnosti až k postavám héroů, ba až k Platónovi, byly považovány za syny bohů, to znamená, že když lidé vzhlíželi k dávnověku, když dál a dál pozvedali zrak, za těmito osobnostmi vystupujícími v dějinách viděli božství a to, co se zde objevuje v postavě Platóna, v postavách héroů, považovali za sestoupené, ba dokonce zrozené z božských bytostí.

Takový byl ve své podstatě názor, že se synové bohů spojují s dcerami lidí, aby spirituálnost snesli na fyzickou pláň. Synové bohů, bo- holidé, to znamená ti, kdo byli ve své bytosti spojeni s božstvím, byli spatřováni v těchto dávných dobách. Naproti tomu ve chvíli, kdy Řekové cítili: Teď můžeme mluvit o působení Já v Já, o tom, co spočívá v lidské osobnosti - v tu chvíli mluví o svých nejvyšších vůdčích jako o sedmi mudrcích a označují tak to, co se, abych tak řekl, ze synů bohů stalo čistě lidským.

Jak se to v instinktu národů vyvíjelo dál v dobách následujících po řeckém období? Zde bychom museli uvést to, co člověk rozvíjí na fyzické pláni, a jak to s tím, co představuje úplný plod, vynáší nahoru do spirituálního světa. Jestliže to tedy lidé dříve vnímali tak, že to spirituální je třeba vidět před fyzickým člověkem a fyzického člověka považovat za stínový obraz, jestliže tu během řeckého období viděli mudrce, kteří žili jako, abych tak řekl, Já v Já, pak v období následujícím po tom řeckém museli vidět osobnosti, které žijí na fyzické pláni a potom svým životem - prostřednictvím toho, co žije ve fyzickém světě - stoupají do světa spirituálního. Toto pojetí je vytvořeno na základě instinktivního vědění. Jako měla předřecká doba syny bohů a Řekové mudrce, mají postřecké národy své svaté, kteří se vžívají do spirituálního života díky tomu, čeho si vydobývají na fyzické pláni. Něco tu žije v instinktu národů a my můžeme vidět, že za máj se nachází něco, co lidstvo v průběhu dějin žene kupředu.

A když tohle poznáme, pak [uvidíme, že] to, co žije v těchto dobách, září do jednotlivé lidské duše, a pochopíme, jak se skupinová karma musí modifikovat tím, že lidé jsou zároveň nástrojem dějinného vývoje. A pochopíme také, co ukazuje kronika Akáša - že například v Novalisovi musíme spatřovat něco, co sahá zpět až k dávnému Eliášovi. To je neobyčejně zajímavý inkarnační sled. [...]

GA 126, šestá přednáška, Stuttgart, 1. ledna 1911